

Przestrzeń spotkania III: czeski „Protimluv” w „Tekstualiach”

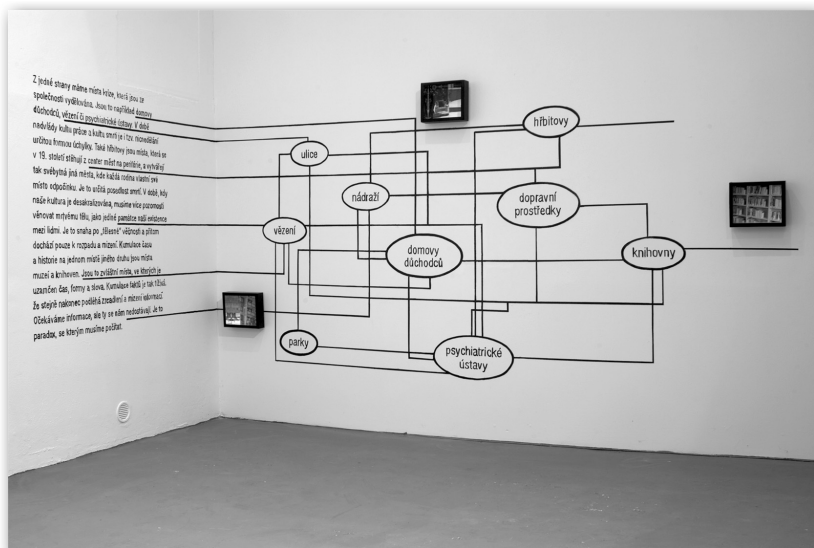
Z wielką przyjemnością oddajemy do rąk polskich czytelników wybór tekstów z kwartalnika „Protimluv” wydawanego w Ostrawie, przygotowany w ramach międzynarodowego projektu *Časopismo w časopišmie*. Od 2009 roku „Tekstualia” są w gronie partnerów (pochodzących między innymi ze Słowenii, Słowacji, Czech, Węgier, Rumunii, Włoch, Czarnogóry, Macedonii, Chorwacji, Serbii, Litwy, Austrii i Wielkiej Brytanii) tego przedsięwzięcia (zainicjowanego dziewięć lat temu przez redaktorów słoweńskiego periodyku „Apokalipsa” – Stanislavę i Primoža Reparów). Sprzyja ono wypracowaniu wysokich standardów wymiany międzynarodowej w dziedzinie literatury oraz promuje koncepcję wzajemnego wspierania się jej twórców.

Po prezentacji słowackiego „Romboidu” („Tekstualia” 2009, nr 4/19) i serbskiego czasopisma „AKT” („Tekstualia” 2011, nr 1/20) przyszła pora na współpracę polsko-czeską. Jej owocami są publikowane na łamach tego numeru teksty w przekładach Olgi Czernikow, Doroty Dobrew, Leszka Engelkinga, Franciszka Nastulczyka i Kamili Szymańskiej, a także utwory literackie i artykuły, które miały pierwodruk w „Tekstualiach”, a teraz doczekały się druku w tłumaczeniach na język czeski w ostrawskim czasopiśmie. Celem tej wymiany jest ułatwienie polskim i czeskim czytelnikom dostępu do najnowszej literatury zagranicznej oraz tekstów zawierających refleksję na jej temat, zanim trafią one do ich rąk w wydaniu książkowym, co najczęściej okazuje się niestety kwestią lat.

„Protimluv” jako jedno z najważniejszych czeskich czasopism poświęconych literaturze i sztuce, a zarazem jedyny tego typu kwartalnik w Ostrawie, wyrasta z *genius loci* tego niepowtarzalnego miasta, w którym krzyżują się nie tylko narodowości, style architektoniczne i muzyczne, lecz także języki i literatury. Ostrawa to miasto kontrastów, w którym duchowość manifestująca się w sztuce współlistnieje, a czasem kłóci się z tym, co przemysłowe. Wspomniana różnorodność przesądza o osobności miejsca. Nie chodzi jedynie o *genius loci*, lecz także o *genius temporis*. Jego świadectwa to zarówno wskazujące na upływ czasu zróżnicowanie architektoniczne miasta, jak i alegorie czasu na osiemnasto-, dziewiętnasto- i dwudziestowiecznych zegarach, które można obejrzeć w ostrawskim muzeum. Znajdziemy tam między innymi zegar wznoszący się na antycznych kolumnach – znak podtrzymywanej przez sztukę pamięci czasu; zegar dźwigany przez dwie klęczące postacie o silnych ramionach – alegorię ludzkiego zmagania z tym, co temporalne; są tam także kobiece, kulturowe personifikacje czasu: kobieta ze słońcem w dłoni, z sową na ramieniu, dziewczynka na zegarowej huśtawce, kobieta unosząca w dłoniach kulę ziemską, na której poruszają się wskazówki zegara.

Wspomniana swoistość Ostrawy wyrastająca z *genius loci* i *genius temporis* udziela się – w najbardziej pozytywnym znaczeniu tego słowa – także „Protimluvovi”. Dowodem na to są na przykład prezentowane w numerze szkice o architekturze, na której czas nieubłagane odciska swoje ślady.

Charakterystyczna dla autorów „Protimluvu” wrażliwość na *genius loci* i *genius temporis* nie jest jednak tożsama z niechęcią twórców do przekraczania granic – terytorialnych, literackich, kulturowych, poznawczych. Świadectwem tego może być jeden ze zwyczajów wydawniczych obowiązujących w środowisku skupionym wokół czeskiego kwartalnika (wytrwale animującego życie kulturalne miasta i wnoszącego istotny wkład w budowanie współczesnej kultury czeskiej). Istnieje tam tradycja – znana wprawdzie w Polsce i na świecie, ale w zupełnie innym, stoczniovym kontekście – chrzczenia nowo wydanych książek. Ten niegdyś religijny obyczaj, zgodnie z którym człowiek zdany na łaskę żywiołów powierzał swój statek opatrzności/bóstwa – w Morawskiej Ostrawie zyskał charakter świecki i został powiązany z wytworami kultury słowa. W tym znaczeniu symboliczny chrzest książki to znak ufności nie tylko w jej dobry los i szeroko zakrojoną (a nie wyłącznie lokalną recepcję), lecz także podtrzymywanej na przekór wszystkiemu wiary w przyszłość literatury i kultury.

František Kowolowski, *Heterotopie*, Galerie die Aktualität des Schönen..., Liberec, pohled do výstavy objekty, text na stěně, variabilní rozměry, (widok wystawy objekty, tekst na ścianie), różne wymiary, 2007